

RAPUKAUPUNKI

RAPUJEN ISTUTUS PYHÄJOKEEN

Vuonna 1886 parillaan rakenteella olevalla Pohjanmaan radalla töitä johtavan insinöörin toimesta laskettiin Pyhäjokeen 200 rapua. Seuraavana vuonna 1887 joutui Pyhäjokeen 400 rapua. Silloinen Oulaisten asemapäällikkö Palmén oli tilannut itselleen Etelä-Suomesta mainitun määrän rapuja ja säilytti niitä eräässä pienemmässä Pyhäjokeen laskevassa ojassa siksi, kunnes käyttäisi ne omaksi tarpeekseen. Eräänä yönä oli ollut rankkasade, vesi oli ojassa kohonnut ja rikkonut padon, joka esti rapuja Pyhäjokeen pääsemästä. Nyt tuli tie vapaaksi, ja ravut käyttivätkin sitä hyväkseen.

Näin kertoi rapujen istutuksesta Pyhäjokeen A. A. Parvela Luonnon Ystävä-lehdessä vuonna 1916. Rapu oli Pyhäjoessa siis tuontieläin, ja sen nopeaan lisääntymiseen oli apuna alun hyvin vähäinen ravun pyynti.

PYHÄJOKI - RAPUJOKI

Laajempi rapujen pyynti käynnistyi 1900-luvun alussa. Tuolloin parhaat ravun pyytäjät ylsivät jopa 500–600 rapuun yössä. Sotienvälisenä aikana ravustuksen merkitys kasvoi nopeasti, ja 1930-luvulla vuosittaisten rapusaaliiden kerrottiin ylittävän 300 000 rajan. 1920-luvulla nelisenkymmentä vuotta aiemmin Oulaistenkosken seutuville istutettu rapu oli levinnyt 20–30 kilometrin pituiselle matkalle aina Matkanivasta Petäjäskoskelle ja osin Merijärvelle saakka. Myös Piipsjärvi sai rapukannan 1920-luvulla. Suurimmillaan saalismäärän on arveltu nousseen jopa miljoonaan rapuun vuodessa. Pyhäjoki olikin vielä 1950-luvulla alueen paras rapujoki.

Ravun pyynnistä vastasivat pääasiassa nuoret ja lapset. Rapupyödyksinä Pyhäjokialueella käytettiin rapuonkea, rapuhaavia sekä pysty- ja lieriömertaa.

HERRAIN HERKKUA

Paikallinen väestö ei ollut tottunut ravun lihan makuun eikä antanut sille juurikaan merkitystä omassa ruokataloudessaan. Sen sijaan ravun lihaa pidettiin ”herrain herkkuna” ja ravustus palveli lähinnä kaupunkien ravintoloita, hotelleja ja herrasväkeä. Saalista vietiin muun muassa Ouluun, Tampereelle, Helsinkiin ja jopa Ruotsiin. Nimimerkki Turilas kertoo oululaisten tyytyväisyydestä oulaistelaista ravustusta kohtaan Kaiku-lehdessä vuonna 1924 seuraavaa:

Tuntemme mieltymystä oulaistelaisiin erikoisesti siksi, että he ovat paikkakunnan läpi kulkevaan Pyhäjokeen saaneet istutetuksi krapuja ja lähettävät niitä tänne Ouluunkin. Me olemme intohimoisia krapujen ystäviä ja oulaistelaisten ansioksi jää, että olemme saaneet ystävyystämme ylläpitää oikein pohjalaisten krapujen kanssa. Mutta tällä krapuhistorialla on laajempikin kantavuus. Oulaistelaiset ovat täten kumonneet sen van-

han väitteen, että kravut ja aateliset eivät muka menestyisi Pohjanmaalla. Kyllä ne menestyvät sekä aateliset että kravut. Muu Suomikin saisi jo vähitellen oppia tämän tosiasian tajuamaan.

RAPUJEN HÄVIÄMINEN

Laajamittainen ravustaminen luonnollisesti hidasti ravun leviämistä jokea ylös- ja alaspäin. Lisäksi vuonna 1960 joen vahvaa rapukantaa kohtasi äkillinen tuho, jonka syyksi alun perin esitettiin rapuruttoa. Rapuruton tiedetään esiintyneen vuosina 1956–1971 niin lyhyempinä kuin pidempinäkin ajanjaksoina sekä Pyhä-, Kala- että Siikajoessa. Ravuista tehdyt viljelmät eivät kuitenkaan osoittaneet merkkejä rapuruton olemassaolosta, mutta täyttä varmuutta asiasta ei voitu saada.

Toinen rapujen tuholle tarjottu selitys ovat olleet Pyhäjoessa suoritettut vesistötyöt, kuten perkaukset ja ruoppaukset sekä suurten kanavien kaivaminen. Rapu kun ei viihdy pohjalla, jossa on runsaasti irtonaista liettä ja liian vähän suojapaikkoja.